

Ruokaviraston raportti

Rehuvalvonnan raportti 2020

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	21.4.2021
Asianumero:	995/00.01.02.00.01/2021
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Elintarvikeketju, Elintarviketurvallisuusosasto, Rehujaosto
Hyväksyjä:	Tiina Lapveteläinen
Laatija/laatijat:	Tarja Root
Lisätietoja:	

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
2 REHUALAN TOIMIJOIDEN JA REHUJEN VALMISTUKSEN MÄÄRÄT	4
2.1 Rehualan toimijat	4
2.2 Rehuja valmistus	4
3 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN, SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	5
3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta).....	5
3.1.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	5
3.1.2 Säännöstenmukaisuus	6
3.1.3 Korjaavat toimenpiteet.....	8
3.2. Rehualan toimijat	8
3.2.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	8
3.2.2 Säännöstenmukaisuus	10
3.3 Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien rehualan toimijoiden valvonta	12
3.3.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	12
3.3.2 Säännöstenmukaisuus	13
3.3.3 Korjaavat toimenpiteet (kaikki rehualan toimijat)	13
3.4 Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti)	14
3.4.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	14
3.4.2 Säännöstenmukaisuus	20
3.4.2.1 Mikrobiologisten vaarojen esiintyminen	25
3.4.2.2 Kielletty eläinvalkuainen	26
3.4.2.3 Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset.....	26
3.4.2.4 Kemiaaliset haitalliset ja kielletyt aineet	26
3.4.2.5 Rehuja muuntogeenisyyden valvonta	27
3.4.2.6 Eurooppalainen elintarvikkeita ja rehuja koskeva nopea hälytysjärjestelmä (RASFF)	27
3.4.3 Korjaavat toimenpiteet.....	27
4 SÄÄNNÖSTENMUKAISUUDEN VARMISTAMINEN	28
4.1 Toimijoiden säännöstentuntemus	28
4.2 Valvontakäytännöt	29
5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	30
5.1. Komission suorittamat tarkastukset	30
5.2 Auditoinnit.....	30
5.3 Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet	30
5.4 Asiakaspalautteet	30
6 VALVONNAN RESURSSIT.....	31
7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN	31

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Rehuvalvonnan strategisena vaikuttavuustavoitteena on varmistaa, että markkinoille saatettujen rehujen koostumus vastaa tuotteista annettuja tietoja ja että ne ovat hyvälaatuisia, turvallisia ja käyttötarkoitukseensa sopivia koko Suomen alueella. Rehuja valvotaan kaikissa rehujen tuotanto-, valmistus- ja jakeluvaiheissa. Tavoitteena on varmistaa, että vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus on 99 % ja että salmonellaa ei esiinny markkinoille saatetuissa elintarviketuotantoeläinten rehuissa. Salmonellan osalta tavoite saavutettiin, ja myös vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus oli 98%.

Rehunäytteiden valvontatulosten perusteella arvioiden Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut rehut täyttävät edelleen suurelta osin rehulainsäädännössä rehujen turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset. Lisääntyneitä rehujen nettikauppaa ei ole valvottu systemaattisesti, mutta virheellisiin markkinointiväittämiin on puututtu. Ruokavirasto ei todennut rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia. Salmonellaa todettiin rehujen tuontierissä edellisten vuosien tapaan.

Tarkastusten perusteella rehualan toimijat noudattavat rehulainsäädännön vaatimuksia yleisesti ottaen hyvin. Myös toimijoiden omavalvontaan liittyvät HACCP-järjestelmät ovat enimmäkseen toimivia.

Kokkidiostaatteja ja lääkeaineita sisältävien rehujen tuotannossa voi tapahtua väistämättömiä, teknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Jäämien siirtymät sekä muut rehuissa kielletyt yhdisteet on huomioitu elintarviketuotantoeläinten rehuja valmistavien rehutehtaiden valvonnassa. Lääkerehujen valmistus elintarviketuotantoeläimille oli toimintavuonna edelleen vähäistä ja lääkerehuja elintarviketuotantoeläimille valmistettiin ainoastaan kaloille sekä porsaille sinkkilääkerehuja ja pieniä määriä mikrobilääkerehua. Toimintavuonna ei todettu rehujen valmistuserissä puutteita liittyen kokkidiostaattien tai lääkeaineiden jäämiin.

Alkutuotannon toimijoiden valvonnassa Ruokavirasto havaitsi puutteita edellisten vuosien tapaan vain hyvin pienellä osalla valvotuista tiloista. Havaitut laiminlyönnit liittyivät pääasiassa rehujen hankintaan rekisteröitymättömältä toimijalta sekä kirjanpitoon. Tiloilla todettiin edellisen vuoden tapaan salmonellaa tuotantoeläimissä, mutta otetuista rehunäytteistä ei todettu salmonellaa.

Rehujen, erityisesti rehun lisäaineiden, vienti oli vilkasta, ja rehualan toimijat lähettivät vientitodistuspyyntöjä edelleen paljon. Vientitodistuspöytäkirjoja uusittiin liittyen vientimaiden vaatimuksiin ja niitä laadittiin kokonaan uusiin vientikohteisiin.

Käytettävissä olevaan resurssimäärään nähden valvonta on hyvin vaikuttavaa. Se, että rehuvalvonta on suureksi osaksi keskitetty Ruokavirastoon, tuo mukanaan asiantuntemuksen

ja toimijoiden tuntemisen keskittymän, joka luo merkittävää synergiaa eri rehualvonnin osa-alueiden välille ja mahdollistaa valvontaa pienillä resursseilla.

2 REHUALAN TOIMIJOIDEN JA REHUIEN VALMISTUKSEN MÄÄRÄT

2.1 Rehualan toimijat

Ruokaviraston rekisterissä oli 1.1.2020 rehualan alkutuotannon toimijoita 63 058 ja muita rehualan toimijoita 2 360. Alkutuotannon toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksia saapui v. 2020 ai-kana yhteensä 895 kpl, joista uusia 271 kpl, muutoksia 449 kpl ja lopetuksia 175 kpl. Muiden rehualan toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksia saapui yhteensä 244 kpl (201 kpl v. 2019), joista uusia ilmoituksia oli 127 (98), muutosilmoituksia 48 kpl (43) ja lopetusilmoituksia 69 kpl (60). 22 % ilmoituksista tehtiin Touko-asiointipalvelun kautta, ja Toukon käyttö ilmoitusten antamisessa on kasvanut merkittävästi verrattuna edelliseen vuoteen (8 %), jolloin Toukon käyttö asiointikanavana aloitettiin. Uusia rekisteröinti-ilmoituksia (27 %) annettiin eniten Toukon kautta kaikista ilmoitustyypeistä. Vientitodistuksia kirjoitettiin 515 kpl.

2.2 Rehujen valmistus

Ennakkotietojen mukaan teollisia tuotantoeläinten rehuseoksia valmistettiin Suomessa yhteensä 1 450 milj. kg vuonna 2020. Kokonaisvalmistusmäärä oli vajaa kaksi prosenttia suurempi kuin vuonna 2019. Valmistus tapahtuu lähes kokonaan kotimaan markkinoille vientivalmistuksen osuuden ollessa vain hieman yli 2 % kokonaisvalmistuksesta. Siipikarjan rehuseosten osuus kokonaisvalmistusmäärästä on runsas neljännes ja vuonna 2020 määrä oli 1,3 prosenttia suurempi kuin vuonna 2019. Sikojen rehuseosten valmistusmäärä kasvoi noin 10 % edellisestä vuodesta, joten valmistusmäärä kääntyi kasvuun oltuaan jo useamman vuoden ajan laskusuunnassa. Nautakarjalle tarkoitettujen rehuseosten valmistusmäärä kasvoi noin 1,5 % vuodesta 2019 vuoteen 2020. Näiden rehuseosten osuus kokonaisvalmistuksesta on edelleen lähes puolet rehuseosten kokonaisvalmistuksesta. Vuonna 2020 nautakarjalle tarkoitettuja rehuseoksia valmistettiin runsaat 700 milj. kiloa.

Lemmikkieläimille (koirille ja kissoille) tarkoitettuja ruokia valmistettiin ennakkollisen laskelman mukaan lähes 15 milj. kg vuonna 2020. Määrä oli noin 20 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Kasvua selittää osaltaan kotimaisen kuivaruuuan valmistuksen alkaminen. Kotimainen tuotanto painottuu kuitenkin edelleen raakaruokaan.

Turkisrehusekoittamoissa valmistettiin rehua 234 milj. kg, joka on lähes 31 % vähemmän kuin vuonna 2019. Kymmenvuotisjaksolla 2011-2020 turkisrehusekoittamoissa on valmistettu rehua keskimäärin 378 milj. kg vuodessa.

Viimeisimmät käytettävissä olevat tilastot rehujen tuonnista ovat vuodelta 2019, jolloin kasviperäisiä rehuaineita tuotiin EU-alueelta ja kolmansista maista yhteensä 487 milj. kg.

Määrä oli 16 % pienempi kuin tuonti vuosina 2016 – 2018 keskimäärin. Eläinperäisiä rehuaeineita tuotiin 26 milj. kg. Tämä tuontimäärä oli vastaavasti lähes 30 % pienempi kuin edellisten kolmen vuoden keskimääräinen vuosituonti. Muita rehuaeineita, kuten kivennäisaineita tuotiin 58 milj. kg. Määrä oli samalla tasolla kuin edellisinä vuosina. Rehun lisäaineita ja esiseoksia tuotiin vajaa 18 milj. kg. Edellisenä kolmena vuotena vuosituonti on ollut keskimäärin noin 24 milj.kg/vuosi.

Vuonna 2019 muuntogeenisten soijatuotteiden rehukäyttö oli 86 milj.kg. Määrä oli noin 6 prosenttia pienempi kuin vuonna 2018. Muuntogeenistä ainesta sisältäviä tuotantoeläinten rehuseoksia tuotiin vajaa miljoona kiloa vuonna 2019. Vastaava rehuseostuonti oli noin 0,4 milj. kiloa vuonna 2018.

Rehuihin, niiden valmistukseen ja tuontiin liittyviä tilastoja julkaistaan [Ruokaviraston kotisivuilla](#).

3 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN, SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta)

3.1.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta on samalla sekä rehulainsäädännön että täydentävien ehtojen valvontaa. Tilat valittiin valvontaan satunnaisesti tai kohdennetusti Ruokaviraston määrittelemien otantojen perusteella. Eläintilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin tuotantosuunta, eläintuotannon monipuolisuus (sekatilat), valvontatulokset ja tilan koko. Kasvitilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin rehukasvien viljely ja aikaisemmat laiminlyönnit.

ELY-keskukset valvoivat yhteensä 259 tilaa, joista 171 oli kasvi- ja 88 eläintilaa (Taulukko 1). ELY-keskusten tarkastajat valvoivat tilat Ruokaviraston laatiman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti. Tavoitteena oli valvoa vähintään 0,5 % tukia hakeneista maatiloista, mikä toteutui. Lisäksi ELY-keskukset tarkastivat kolme kalanviljelylaitosta eri puolilla Suomea.

Valtaosalla valvotuista eläintiloista oli märehittäjiä (74 %). ELY-keskukset valvoivat myös sekataloja, joilla oli sekä märehittäjiä että sikoja tai siipikarjaa (13 %), sikataloja (7 %) ja siipikarjataloja (5 %). Tiloilta otettiin yhteensä 91 rehunäytettä, joista 16 oli tilaseoksia, 11 teollisia rehuseoksia, 36 viljoja tai valkuaisrehuja ja 28 karkearehujaa. Yhtään rahtisekoittajien valmistamaa rehuseosta ei ollut. Karkearehujen osuus näytteistä oli jälleen suuri. Kielletyn eläinvalkuaisen lisäksi rehunäytteistä analysoitiin myös mahdollisia muita visuaalisia poikkeamia, kuten tuhohyönteisiä, torajyviä ja hukkakauraa. Lisäksi viljanäytteistä voidaan tutkia Ruokaviraston laboratoriossa pikatestillä DON -homemyrkyä.

Taulukko 1. Valvottujen maatilojen ja kielletyn eläinvalkuaisen tutkimiseksi otettujen rehunäytteiden määrä v. 2020.

	Tavoite kpl	Toteutuma kpl	Toteutunut %
Näytteet	87	91	105
Tilat	265	259	98

ELY-keskusten tarkastajat valvoivat eläintiloilla ja kalanviljelylaitoksilla käsitellyn eläinvalkuaisen varastointia ja rehukäyttöä. Eläintiloilla tarkastettiin myös toimijan rekisteröitymistä edellyttävien maitotuotteiden rehukäyttö. Toimintavuonna ei rekisteröity yhtään maitotuotetta eläinten ruokinnassa käyttävää tilaa. Käsiteltyä eläinvalkuaista, kuten kalajauhoa tai sitä sisältävää täydennysrehua, käyttävän alkutuotannon toimijan tulee olla Ruokaviraston hyväksymä tai rekisteröimä. Yhtään tilaa ei rekisteröity tai hyväksyty käsitellyn eläinvalkuaisen rehukäyttöön. Tarkastajat tarkastivat eläintiloilla myös rehuvarastojen tunnisteiden merkinnät sekä kirjasivat havaitut tuhoeläimet ja niiden jäljet sekä käytetyn tuhoeläintorjunnan.

Edellä mainitun lisäksi ELY-tarkastajat tarkastivat kaikilla tiloilla rehujen varastoinnin ja jäljitettävyyden rehukirjanpidon avulla sekä biosidien ja kasvinsuojeluaineiden käyttökirjanpidon. Lisäksi tarkastettiin, että rehut oli hankittu rekisteröityneiltä toimijoilta ja että tila itse oli rekisteröitynyt rehualan alkutuotannon toimijaksi.

ELY-keskusten tarkastajat ottivat maatiloilta 49 säilörehunäytettä (tavoite 60 näytettä) kansallista seleeniseurantaa varten, jossa yhtenä osana selvitetään lannoitteisiin lisätyn seleenin vaikutusta rehujen seleenipitoisuuksiin ja siten vaikutusta eläimistä saatavien elintarvikkeiden seleenipitoisuuteen.

3.1.2 Säännöstenmukaisuus

Tiloilta otetuissa rehunäytteissä ei todettu kiellettyä eläinvalkuaista. Tuhohyönteisiä todettiin 11 rehunäytteessä (5 kpl v. 2019, 10 kpl v. 2018), mikä johti rehun säilytyspaikan puhdistuskehotukseen, mutta ei rehun käyttökieltoon. Jyrsijän tai linnun ulostetta ja jyrsijän karvoja tai höyheniä tai muita visuaalisia poikkeamia todettiin neljässä rehunäytteessä (9 ja 10 kpl v. 2019 ja 2018). Kyseisiä tiloja kehoitettiin korjaamaan rehun säilytysolosuhteita ja kiinnittämään huomiota tuhoeläintorjuntaan. Hukkakauraa todettiin yhdessä ja torajyviä kahdessa viljanäytteessä, mutta torajyväpitoisuus jäi alle suuriman sallitun pitoisuuden. Ylipäättään visuaalisia poikkeamia todettiin suhteellisesti enemmän kuin edellisenä vuonna. Viljanäytteistä ei toimintavuonna tutkittu DON-homemyrkkyä.

Muut poikkeamat ja tarkastuksilla havaitut puutteet on esitetty taulukossa 2. Rehuvarastojen tunnisteiden merkitsemisessä kirjanpitoon havaittiin puutteita ja kehitettävää neljällä tilalla, mikä on samaa tasoa kuin edellisinä vuosina (kuudella ja kahdeksalla v. 2019 ja 2018). Tarkastajat tekivät suhteessa vähemmän havaintoja tuhoeläimistä tai niiden jäljistä eläintilojen rehuvarastoalueilla kuin edellisinä vuosina. Tarkastajat neuvoivat tiloja rekisteröitymisessä, kirjanpidossa, rehuvarastojen tunnisteiden merkitsemisessä ja rehujen säilytyksessä.

Täydentävien ehtojen rehuvaatimusten noudattamisessa havaittiin neljällä eläintilalla laiminlyönnejä, jotka johtivat varhaiseen varoitukseen. Kasvituloilla ei todettu laiminlyönnejä.

Taulukko 2. Todetut puutteet (kpl) rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa 2020 (valvontavelvoite 0,5 % tukea hakeneista tiloista) ja 2019 (valvontavelvoite 1 %).

Todettu puute	2020	2019
Rehunäytteessä todettiin tuhohyönteisiä, jyräjän/linnun ulostetta, jyräjän karvoja, höyheniä, hometta, torajyviä, hukkakauraa ja/tai kasvitieteellinen puhtaus alle 95 %	13	12
Rehukirjanpito, kirjanpito kasvinsuojeluaineiden ja/tai biosidien käytöstä puutteellinen tai puuttui kokonaan	2	7
Jätteitä, vaarallisia aineita, kemikaaleja, siemeniä tai lääkerehuja ei ole varastoitu asianmukaisesti erillään rehusta tai eläinten pitopaikoista	1	1
Tila on hankkinut rehua rekisteröitymättömältä rehualan toimijalta	1	2
Tilalla ei ole käsitellyn eläinvalkuaisen käyttöön vaadittavaa rekisteröintiä tai hyväksyntää	0	0
Tilalla ei ole käsittelemättömien tai käsiteltyjen maitotuotteiden käyttöön vaadittavaa rekisteröintiä	0	1
Tila ei ollut rekisteröitynyt rehualan alkutuotannon toimijaksi	8	6
Yhteensä	25	29

Maatilojen rehualvonnassa todettujen puutteiden lukumäärä oli suhteellisesti edellisvuotta suurempi (Taulukko 2). Suuri osa puutteista (13 kpl) liittyi rehunäytteissä havaittuihin visuaalisiin poikkeamiin, erityisesti tuhohyönteisiin. Näytteistä todetut jyräjien karvat, linnun höyhenet sekä jyräjien tai linnun ulosteet olivat kuitenkin yksittäistapauksia. Ne ovat voineet joutua rehuun sadonkorjuun yhteydessä pellolla tai varastoinnin aikana.

Seleenin saannin seuranta varten v. 2020 otettujen satovuosien 2019 (12 kpl) ja 2020 (27 kpl) säilörehunäytteiden keskimääräinen seleenipitoisuus oli lannoitetuilta nurmilta korjatussa rehussa 0,24 mg/kg ka ja lannoittamattomilta tai vain karjanlannalla lannoitettuja nurmilla (sis. luomutilat) otetuissa näytteissä <0,04 mg/kg ka. Lannoitettujen säilörehujen Se-pitoisuus oli v. 2020 otetuissa näytteissä keskimäärin pienempi kuin edellisenä vuonna otetuissa näytteissä (0,30 mg/kg ka). Lannoittamattomien tai vain karjanlannalla lannoitettujen säilörehunäytteiden Se-pitoisuudessa ei ole tapahtunut muutosta. Vaihtelu yksittäisten näytteiden seleenipitoisuuksissa oli suurta (<0,04 – 0,78 mg/kg ka). Vuonna 2020 otetuissa näytteissä todettiin kaksi huomattavan korkeaa Se-pitoisuutta (0,53 ja 0,78 mg/kg ka). Kansallisessa seleeniseurannassa säilörehunäytteiden seleenipitoisuudet olivat pääosin (89 % näytteistä) seleenin enimmäispitoisuudelle asetetun rajan 0,5 mg/kg 12 % kosteutta sisältävää rehua alapuolella. Suurella osalla lannoittamattomista tai seleeniä sisältämättömillä lannoitteilla lannoitetuista säilörehuista seleenipitoisuus jäi alle Luonnonvarakeskuksen (Luke) ruokintasuositusten. Tällaista säilörehua syövien eläinten seleeninsaanti voi olla riittämätöntä, jos eläinten ruokintaa ei täydennetä seleeniä sisältävillä rehuseoksilla. Kahdelle tilalle annettiin kehoitus kiinnittää seleenin saantiin huomiota

kokonaisrehustuksessa, jotta seleenipitoisuus ei nousisi vaarallisen korkeaksi eläinten ruokinnassa. Rehujen korkea seleenipitoisuus voi heijastua myös eläimistä saatavien elintarvikkeiden kohonneina pitoisuuksina.

Eläinten salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi otettiin v. 2020 kahdelta maatilalta yhteensä 10 rehunäytettä. Rehunäytteistä ei todettu salmonellaa.

3.1.3 Korjaavat toimenpiteet

Kaikista edellä kuvatuista säännöstenvastaisuuksista on annettu rehualan alkutuotannon toimijoille kirjallinen huomautus ja toimenpidekehoitus. Lisäksi neljälle maatilalle annettiin varhainen varoitus liittyen maataloustukiin liittyvien täydentävien ehtojen rehuvaatimusten laiminlyönneistä.

3.2. Rehualan toimijat

3.2.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokavirasto valvoo rehualan toimijoita tarkastuskäynnein riskin kokonaisarviointiin perustuvan suunnitelman mukaisesti. Riskipisteytys on toteutettu Elmo -järjestelmässä. Riskipisteytyksen lähtötietoja ovat tuotantomäärät rehutyypeittäin, rehuhygieniasetuksen mukainen hyväksyntä, kalajauhon käyttö valmistuksessa, lääkerehujen valmistus, maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, edellisestä tarkastuksesta kulunut aika ja todetut puutteet sekä rehualan toimijan hyväksyntähakemukset. Tarkastettavien toimijoiden valinnassa on huomioitu ilmoitukset omavalvonnan salmonellalöydöksistä.

Ruokavirasto kiinnitti rehutehtaiden tarkastuksissa huomiota HACCP-järjestelmiin sekä laadunvarmistusnäytteenottoon salmonellan ja haitallisten aineiden toteamiseksi. Laitostarkastusten yhteydessä tarkastettiin myös kokkidiostaatti- ja lääkejäämien hallintaa, muuntogeenisten ja tavanomaisen rehujen erillään pitoa ja kalajauhollisten rehujen erillään pitämistä märehitjän rehuista.

Taulukko 3 sisältää Ruokaviraston eri rehutoimialasektoreille suunnitellut ja toteutuneet tarkastukset. Toimintojen mukaan raportoidut tarkastukset menevät osittain päällekkäin. Esimerkiksi joidenkin rehujen valmistajien tarkastusten yhteydessä katsottiin myös hyväksynnän alainen rehun lisäaineiden maahantuonti. Taulukossa mainittujen hyväksytyjen maahantuojien ja välittäjien lisäksi tarkastettiin kaksi toimijaa, jotka harjoittavat rehujen maahantuontia, sisämarkkinatuontia tai välitystä. Kaikista laitostarkastuksista viisi kohdistui aikaisemmin tarkastamattomiin toimijoihin.

Taulukko 3. Rehualan toimijat eri sektoreilla; suunnitellut ja suoritettut tarkastukset vuonna 2020.

Tarkastuskohde/toiminta	Toimijoiden määrä 1.1.2020	Tarkastukset suunnitelma	Tarkastukset toteuma	%
Rehujen (rehuaineet, rehuseokset, lisäaineet, esiseokset) valmistus	535	40	26	65
Varastointi päätoimintona	105	5	3	60
Tuotantoeläinten rehujen vähittäiskauppa (ELYjen suorittamat tarkastukset)	828	30	30	100
Tarkastuskohde/toimija				
Euraasian talousliiton vientivalvontajärjestelmään kuuluvat laitokset	17	7	5	71
Hyväksytyt rehun lisäaineiden maahantuojat ja/ tai välittäjät	38	11	8	73
Kuljetuskalusto (valtuutettujen tarkastajien suorittamat tarkastukset) (toimijoiden määrä = rekisteröityneiden kuljetusliikkeiden määrä)	745	55*	14	25
Maitoalan laitokset	34	2	2	100
Turkiseläimille rehua valmistavat rehusekoittamot	13	0	0	-
Käsittelylaitokset (luokan 2 ja 3 rehuaineita tuottavat laitokset)	14	10	10	100
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	32	8	7	88

* irtorehuihin kohdistuvat tarkastukset

Ruokavirasto suunnitteli tekevänsä 50 rehuhygieniasetuksen mukaista tarkastusta hyväksyntätarkastukset mukaan lukien vuoden 2020 aikana. Tarkastusmäärä suhteutettiin käytössä olleeseen henkilöresurssiin, mutta tässä määrässä ei oltu huomioitu COVID-19 pandemiaa. Tarkastuksia kohdistettiin niihin rehualan toimijoihin, joilla on toimintona rehujen valmistus, varastointi, maahantuonti/välitys tai vienti. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 34, joten tarkastuksissa ei päästy tavoitteeseen. COVID-19 pandemia vaikutti tarkastuskäytien toteutumisprosenttiin, mutta toteumaprosentti oli vallitsevissa poikkeusoloissa hyvä. Tarkastuksista 19 tehtiin etätarkastuksina. Etätarkastuksia ei aiempina vuosina ole käytetty tarkastuksiin, joten näiden käyttöönotto oli uutta.

Tarkastuksista yksi oli TSE-asetuksen mukainen uusi hyväksyntätarkastus. Rehuseosten valmistajia tarkastettiin 12. Näistä kaksi oli rahtisekoittajia ja kaksi rehuosuuskuntia. Molemmat elintarviketuotantoeläinten lääkerehuja valmistavat toimijat tarkastettiin. Vuonna 2016 hyväksytty lääkerehun valmistaja ei edelleenkään ole valmistanut lääkerehuja, joten lääkerehujen valmistusta ei toimijalta tarkastettu. Uusia lääkerehujen valmistajia tai jälleenmyyjiä ei hyväksytty. Lääkerehujen valmistusmäärät vähenivät edelleen vuonna 2020.

Rehuaineiden valmistajia tarkastettiin 11. Tarkastetuista rehuaineiden valmistajista kaksi oli maitoalan laitoksia. Rehun lisäaineiden valmistajia tarkastettiin neljä. Hyväksytyjä rehujen markkinoille saattajia tarkastettiin 8 (tavoite 11). Toimijoita, jotka ovat ensisijaisesti varastointiliikkeitä, tarkastettiin kolme. Toimintavuonna suunnitelmassa olleet toteutumattomat tarkastukset siirretään tehtäväksi seuraavana vuonna.

Näiden tarkastusten lisäksi rehuhygieniasetuksen mukaisia hyväksyntöjä myönnettiin yksi uusi, sekä jo olemassa olevan hyväksynnän laajennushakemuksesta tehtiin myöntävä päätös. Ruokavirasto teki lisäksi päätöksen toimijan hyväksynnän epäämisestä, sillä edellytetyt toimenpiteet ei oltu raportoitu hyväksyttävästi ja toimija ilmoitti keskeyttävänsä hyväksyntäprosessin. Näiden lisäksi tehtiin yksi TSE-asetuksen mukainen hyväksynnän siirtopäätös. Rehualan toimija haki yhdelle jo olemassa olevalle poikkeusluvalle laajennuksen. Ruokavirasto harkitsi yhden toimijan rekisteröinnin väliaikaista keskeyttämistä, sillä edellytetyt toimenpiteet ei raportoitu hyväksyttävästi. Keskeyttämistä ei kuitenkaan pantu täytäntöön, sillä toimija raportoi edellytetyt toimenpiteet hyväksyttävällä tasolla annettuun määräaikaan mennessä.

Ruokavirasto tarkasti Euraasian vientivalvontajärjestelmään kuuluvista elintarviketuotantoeläimille rehua valmistavista kolmestatoista laitoksesta vientivaatimusten osalta neljä. Lisäksi tarkastettiin yksi sivutuoterehulaitos.

Valtuutetut tarkastajat tekivät irtorehun kuljetuskaluston tarkastuksia näyttötoiminnan yhteydessä rehutehtailla. Tarkastukset tehtiin pistokokeina ja suunnattiin mahdollisimman tasapuolisesti eri kuljetusliikkeiden kalustoon. Toteutuneiden tarkastusten määrä ja näyttötoiminnan kuljetuskalustosta jäivät alle tavoitteen.

3.2.2 Säännöstenmukaisuus

Ruokavirasto luokittelee rehualan toimijoiden tarkastuksissa todetut puutteet ja niiden perusteella rehualan toimijoilta edellytetyt toimenpiteet kolmeen luokkaan siten, että 1. luokan puutteet ovat vakavimpia ja 3. luokan puutteet lievimpiä. Lisäksi rehualan toimijalle voidaan antaa toiminnan parantamiseksi toimintaan liittyviä kehitysehdotuksia, joiden osalta lainsäädännössä ei esitetä täsmällisiä vaatimuksia. Kehitysehdotukset eivät ole toimijaa sitovia. Taulukoiden 4 a ja 4 b mukaisesti toimijoilta edellytettiin toimenpiteitä ja toimijoille annettiin kehitysehdotuksia yhteensä 102 (v. 2019/297, 2018/279, v. 2017/274). Edellytettyjen toimenpiteiden lukumäärä suhteutettuna tarkastuskäynteihin hieman laski edellisestä vuodesta. Vakavia, luokan 1 puutteita ei toimijoiden toiminnassa todettu. Lieviä eli luokan 3 puutteita ja kehityskohteita löytyi eniten tänäkin vuonna. Ruokavirasto asetti edellytetyille toimenpiteille määräajat, johon mennessä asia tulee saattaa kuntoon ja raportoida.

Ruokaviraston valvonnassa toteamat säännösten vastaisuudet liittyivät pääasiassa rehualan laitosten toimintaan ja vähäisemmässä määrin tiloihin tai laitteisiin, tosin näihin liittyviä puutteita havaittiin muutamia. Rehualan toimijoiden tarkastuksissa eniten puutteita todettiin HACCP-järjestelmissä, tukijärjestelmissä sekä laadunvarmistuksessa. Muutamia

puutteita todettiin myös liittyen tietojen kirjaamiseen sekä pakkausmerkintöihin. HACCP puutteita havaittiin liittyen vuokaavioon ja tuotannon vaiheisiin sekä vaarojen hallintakeinoihin. Laadunvarmistuksen puutteita olivat esimerkiksi riittämätön näytteenotto ja näytteiden tutkiminen, puutteelliset tai tekemättä jääneet seostasaisuuskokeet tai puuttuvat vastaanäytteenotukset. Tukijärjestelmissä puutteita todettiin esim. kalibroinneissa, puhtaanapidossa sekä näihin liittyvissä ohjeistuksissa. Muutama puute liittyi rakenteiden heikkoon kuntoon rehujen varastoinnissa. Suurin osa toimijoista raportoivat puutteet pääosin määräaikoihin mennessä. Muutamalle toimijalle puutteiden korjaamisista on lähetetty muistutuksia lisäksi sähköpostilla ja näihin tuli toimijoilta vastineet.

Taulukko 4 a. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty korjaavia toimenpiteitä. ¹⁾

	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet		1	4	5
Tilat ja laitteet			2	2
Tukijärjestelmät		3	12	15
Henkilöstö				
Laadunvarmistus		6	7	13
Tietojen kirjaaminen			4	4
Valitukset ja takaisin veto			1	1
HACCP		6	22	28
Pakkausmerkinnät			7	7
Rekisteröitymättömät toimijat				
	0	16	59	75

1) Ei sisällä vähittäiskauppojen tai Venäjän vientiin liittyvissä tarkastuksissa todettuja puutteita. Sisältää hyväksyntätarkastuksissa todetut puutteet.

Taulukko 4 b. Havainnot (kpl), joiden perusteella on annettu kehitysehdotuksia

Puuteriä	Kirjattu määrä
Raaka-aineet	
Tilat ja laitteet	1
Tukijärjestelmät	9
Henkilöstö	9
Laadunvarmistus	11
Kirjanpito	3
Valitukset ja takaisin veto	10
HACCP	5
Pakkausmerkinnät	4
Rekisteröidyt toimijat	
Summa	52

Irtorehun kuljetusautojen tarkastuksissa (yht. 14 kpl) havaittiin eniten puutteita puhdistus/desinfiointitoimenpiteissä ja niiden kirjanpidossa. Lastaustilojen siisteydessä todettiin suhteellisesti enemmän tyydyttävää ja välttävää kuin aikaisempina vuosina. Puutteita yhteensä havaittiin suunnilleen saman verran kuin edellisinä vuosina.

Salmonellanäytteenotto puuttui kolmesta autosta (5 ja 12 kpl v. 2019 ja 2018), mikä on suhteellisesti suurempi määrä kuin v. 2019 mutta pienempi kuin v. 2018. Viranomaisnäyte salmonellan toteamiseksi otettiin neljästä kuljetusvälineestä; niissä ei todettu salmonellaa. Kaikki tarkastetut kuljetusliikkeet olivat rekisteröityneet rehualan toimijoiksi.

Taulukko 5. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaitut puutteet v. 2020 (ei sisällä eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksia).

Puuteryhmä	Puutteita, kpl	Osuus tarkastetuista, %
Puhdistuskirjanpito	6 (ei kirjanpitoa)	43
Lastaustilojen siisteys	4 (tyyydyttävä tai välttävä)	29
Ajokirjanpito	1 (ei kirjanpitoa)	7
Salmonellanäytteenotto	3 (ei näytteenottoa)	23

Tuotantoeläinten rehua myyvien vähittäiskauppojen tarkastuksissa (30 kpl) todettiin kuusi puutetta/laiminlyöntiä (11 kpl v. 2019). Näitä olivat tuholaiistorjuntaohjelman puuttuminen (4 kpl) ja varaston epäsiisteys (2). Kehitysehdotuksia annettiin viisi kpl puutteellisista tuholaiistorjunta-ohjelman kirjauksista, yhdeksän kpl rikkoutuneiden ja muiden viallisten tuotteiden käsittelystä, 12 kpl varaston ovien kiinnipitämisestä sekä tilojen tiiviyydestä, siisteydestä ja järjestyksestä sekä yksi kpl puutteellisista rehujen merkinnöistä. Kymmenessä myymälässä kaikki tarkastetut asiat olivat kunnossa (kolmessa v. 2019).

3.3 Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien rehualan toimijoiden valvonta

3.3.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokavirasto valvoo eläimistä saatavia, rehuksi käytettäviä sivutuotteita luokan 2 ja 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinten ruokia valmistavien laitosten ja turkiseläimille rehua valmistavien laitosten (teurastamojen yhteydessä olevat keräyskeskukset, rehusekoittamot) osalta. Luokan 2 ja 3 käsittelylaitoksilta sekä lemmikkieläinten ruokia valmistavilta laitoksilta edellytetään hyväksyntää, keräyskeskuksilta ja turkisrehusekoittamoilta rekisteröintiä. Varastot ja kuljettajat rekisteröidään lähtökohtaisesti pelkästään rehualan toimijoiksi, vaikka ne varastoisivatkin myös sivutuotteista johdettuja tuotteita, kuten kalajauhoa. Ruokavirasto valvoo myös niitä, mutta valvontamäärät sisältyvät muiden varastojen ja kuljetusliikkeiden määrään.

Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit valvovat sivutuotteiden rehuksi toimittamista teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvike- ja sivutuotealan laitoksissa. Valvonta tehdään Oiva-ohjeistuksen mukaisesti osana muuta elintarvikehuoneistojen sivutuotevalvontaa.

Hyväksytyt ja rekisteröityt laitoksia tarkastetaan vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti. Vuosisuunnitelman lisäksi tarkastetaan uudet, hyväksyntää hakeneet toimijat. Tarpeen mukaan voidaan tarkastaa myös uusia rekisteröityneitä toimijoita. Ruokaviraston

vuodelle 2020 suunnitellut sivutuotealan laitosten tarkastukset toteutuivat kutakuinkin suunnitellusti. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 25, joista seitsemän tehtiin COVID-19 pandemiasta johtuen etätarkastuksina. Yksi lemmikkieläinten ruokia valmistavan laitoksen tarkastus jäi toteutumatta, koska kyseessä oli elintarvikealan toimija, jolla ei ollut rehunvalmistusta valvontavuoden aikana. Ruokavirasto hyväksyi valvontavuoden aikana kolme uutta lemmikkieläinten ruokia valmistavaa laitosta. Lisäksi kaksi lemmikkieläinten ruokia valmistavaa laitosta muutti uusiin tuotantotiloihin, joten myös nämä tarkastukset tehtiin valvontasuunnitelman ulkopuolelta. Valvontasuunnitelman ulkopuolelta toteutettiin myös yksi luokan 3 käsittelylaitoksen tarkastus, johon liittyi hyväksytyn käsittelymenetelmän ja käsiteltävän raaka-aineen muuttaminen. Sivutuotteita käsittelevistä rehualan toimijoista lemmikkieläinten ruokia valmistavalla sektorilla tapahtuu selvästi eniten muutoksia vuosittain. Vuonna 2020 työllistivät myös käsittelylaitosten käsittelymenetelmien muutokset, joita oli yhteensä 3 kpl. Yksi turkisrehusekoittamo ja yksi lemmikkieläinten ruokia valmistava laitos lopettivat toimintansa. Tarkemmat tiedot eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnasta löytyvät sivutuotevalvontasektorin valvontaraportista.

3.3.2 Säännöstenmukaisuus

Laitosvalvonnassa havaitut, riskiluokaltaan pienemmät puutteet (luokan 3 puutteet) liittyivät omavalvontasuunnitelmiin ja HACCP-järjestelmiin, vuokaavioihin, kaupallisiin asiakirjoihin, sivutuotteiden merkitsemiseen, kirjanpitoon, tuoteselosteisiin, kuljetusyritysten rekisteröitymiseen, näytteenottosuunnitelmaan ja sen noudattamiseen. Luokan 3 puutteita todettiin rehuvälvonnän sivutuotetoimijoiden tarkastuksissa yhteensä 27 kpl.

Luokan 2 puutteet ovat vakavuudeltaan luokan 3 ja 1 puutteiden välissä. Tällaisia olivat esimerkiksi partikkelikoon seurannan laiminlyöminen käsittelylaitoksessa, jäljitettävyyteen ja Tracesin käytön, vuosi-ilmoituksen virheellisuuteen ja vaaranarviointiin liittyvät puutteet. Myös puuttuvat sivutuoteluokamerkinnot, jos merkintöjen puuttuminen aiheuttaa sivutuotteiden sekoittumisvaaraa, katsotaan luokan 2 puutteeksi. Luokan 2 puutteita todettiin 7.

Vakavia puutteita eli luokan 1 puutteita, joiden vuoksi toiminnasta aiheutuu vaaraa eläinten, ihmisten tai ympäristön turvallisuudelle, ei havaittu. Tarkastusten yhteydessä annettiin yhteensä 11 kehitysehdotusta.

3.3.3 Korjaavat toimenpiteet (kaikki rehualan toimijat)

Taulukossa 4 a mainitut puutteet on kirjattu tarkastuskertomuksiin ja edellytetyt toimenpiteet valvontapäätöksiin. Luokkien 1, 2 ja 3 puutteiden korjaaville toimenpiteille on asetettu määräajat, joiden toteutumisen raportointia voidaan seurata esimerkiksi ELMO:n BO-raporttien avulla. Useimmissa tapauksissa toimenpiteiden toteutus todennetaan toimijan lähettämän selvityksen perusteella. Jos toimenpiteiden määräaika on mennyt umpeen, eikä toimija ole lähettänyt selvitystä, toimijoille lähetetään sähköpostitse muistutus edellytettyjen toimenpiteiden raportoinnista ja tarvittaessa myös kehoitus. Tarpeen vaatiessa valtuutettu tarkastaja tarkastaa yksittäisten korjaavien toimenpiteiden toteuttamisen paikan

päällä. Korjaavat toimenpiteet tarkastetaan viimeistään seuraavan tarkastuskäynnin yhteydessä. Jos toiminnassa todetaan paljon puutteita tai ne ovat vakavia, tarkastuskäyntejä lisätään.

3.4 Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti)

3.4.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat ottivat näytteitä rehujen tuotevalvonnassa. Tarkastaja valitsi rehuerän näytteenoton kohteeksi Ruokaviraston antaman näytteenottosuunnitelman ja -ohjeistuksen mukaisesti satunnaisesti tai kohdennetusti. Sekä viranomaisnäytteenoton ohjeistuksessa että analyysien määrittelyssä huomioidaan riskiperusteisuus ja erityyppisiin rehuihin liittyvät riskitekijät, kuten tiettyjen haitallisten ja kiellettyjen aineiden mahdollinen siirtyminen eläimistä saataviin elintarvikkeisiin tai eläinlajien mahdolliset herkkyudet eri aineille. Vuosisuunnitelman lisäksi tuotevalvontaa ohjaavat valvontakohteen valvontahistoria, sekä laitosisvalvonnan havainnot että tuotevalvonnan tulokset, ja valvontahistoriassa havaitut mahdolliset poikkeamat, epäilyt ja reklamaatiot sekä RASFF-järjestelmästä saadut tiedot rehuihin liittyvistä vaaroista. Viranomaisnäytteiden analyysien määrittelyssä pääpaino on rehujen haitallisissa ja kielletyissä aineissa. Viranomaisanalyysin varmennetaan lisäksi eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä eläintuotannon kannalta rehujen keskeisten ravintoaineiden pitoisuustasoja.

Ruokavirasto laati vuosittaiset **kotimaisia rehujen valmistusta** koskevat näytteenottosuunnitelmat, jotka perustuivat toimijakohtaiseen riskiluokitukseen. Riskiluokituksen painopisteet ovat eri rehutyyppien / rehujen valmistus: rehuaineet, kivennäisrehuaineet, täysrehut, täydennysrehut, rehun lisäaineet sekä muut hyväksyntää vaativat kuten kokkidiostaattirehut, lääkerehut ja esiseokset. Lisäksi valvontakohteesta huomioidaan erityisen riskialttiiden rehujen sekä tavanomaisen / geenimuunnellun (gm) rehun, kalajauhon tai muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden valmistus ja/tai käyttö sekä valmistettujen rehujen tuotantomäärät ja eri rehujen (tuotteiden) määrät. Valvontavuoden aikana näytteenoton määrää ja kohdentamista voidaan tarpeen mukaan muuttaa. Rehunäytteiden lisäksi valvontakohteesta voidaan ottaa tuotantoympäristönäytteitä. Näytteenottoon liittyvät tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta.

Ruokavirasto teki toimintavuonna kotimaisten elintarviketuotantoeläinten rehujen **valmistuksen** valvonnan näytteenottoa tehostettuna kolmessa valvontakohteessa. Näytteenoton tehostukseen johtaneita syitä olivat omavalvonnassa todetut puutteet hygieniassa ja Venäjän vientiin liittyvä gm-jäämien seuranta.

Maahantuoduista, erityisen riskialttiista kasvipärisistä rehuaine-eristä otettiin erillisen suunnitelman mukaisesti viranomaisnäytteet salmonellatutkimuksia varten rehuerän saapuessa Suomeen. **Sisämarkkinoilta tulleita**, salmonellan suhteen riskialttiita kasvipärisiä

rehuaineita rehualan toimijat tutkivat itse omavalvontasuunnitelmiansa mukaisesti. Ruokavirasto tutki kaikki elintarviketuotantoeläinten rehuihin tarkoitetut sekä sisämarkkinoilta että 3.maista tulleet kalajauhoerät mikroskoipoimalla kiellettyjen eläinproteiinien varalta.

EU:n tehostetussa tuontivalvonnassa olevia rehueriä valvottiin lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Maahantuojat/huolitsijat ilmoittivat erien saapumisesta sähköisesti Traces NT-järjestelmällä (CHEDD). Erät saapuivat Suomeen Helsingin rajatarkastusaseman kautta, erien asiakirjat tarkistettiin ja eristä otettiin valvontapaikoissa näytteitä säädöksissä vahvistetuilla tiheyksillä. Näitä riskirehueriä eli rehupähkinäeriä tuotiin Suomeen v. 2020 Argentiinasta, Brasiliasta ja USA:sta yhteensä 38 kpl. Kahdesta Argentiinasta peräisin olleesta pähkinäerästä otettiin näytteet aflatoksiinimäärityksiä varten.

Markkinavalvonnassa näytteenotto toteutui suunnitellusti. Näytteenottoa kohdistettiin erityisesti niihin rehuihin, joihin ei kohdistu muuta näytteenottoa eli sisämarkkinoilta tuotaviin lemmikkieläinten rehuihin ja tuotantoeläinten valmiisiin rehuseoksiin. Ruokavirasto valvoi myös rehujen pakkausmerkintöjä, kaupanpitoa ja mainontaa. Kansallista seleeniseurantaa varten otettujen säilörehujen analyysituloksista on kerrottu alkutuotannon toimijoiden valvonnan yhteydessä kappaleessa 3.1.

Rehujen muuntogeenisyyden (gm) valvonnassa otettiin yhteensä 21 näytettä. Koronapandemian johdosta valvontasuunnitelman tavoitetta 25 näytteen analysoinnista ei täysin saavutettu. Näytteenottoa kokonaisuudessaan kohdistettiin kotimaassa valmistettuihin rehuseoksiin, joissa käytettiin rehuaineita, joilla on muuntogeenisiä muotoja. Tällaisia rehuaineita ovat riisi, rapsi, soija, maissi, pellava ja sokerijuurikas. Viranomaisvalvonnassa pyrittiin varmentamaan muuntogeenisten rehujen erillään pitoa, joten näytteenottoa kohdennettiin erityisesti sellaisiin rehutehtaisiin, joissa valmistetaan sekä tavanomaisia että muuntogeenisiä rehuja tai lisäksi luomurehuja. Rehunäytteistä rehutehtailta kotimaisen valmistuksen valvonnan yhteydessä otettiin 20 näytettä ja markkinavalvonnassa 1 näyte.

Luomurehuista (6 kpl) tai luomuun soveltuvista rehuista otettiin viranomaisnäytteitä yhteensä 23 eri rehuerästä. Luomurehuja valvotaan osana kaikkien valvontalinjojen tuotevalvontaa ja niiden valvonnassa keskitytään kasvinsuojeluaineiden jäämien ja rehujen muuntogeenisyyden valvontaan. Muuntogeenisyyden valvontaan tuotevalvonnassa otetuista näytteistä kolme kohdistui luomurehuun tai luomutuotantoon soveltuvaan rehuun. Kasvinsuojeluaineiden jäämien valvontaan otetuista näytteistä neljä kohdistui luomurehuun tai luomutuotantoon soveltuvaan rehuun. Tuotevalvonnassa luomurehuista analysoidaan myös ravitsemuksellista koostumusta, hygieniaa ja kielletyn eläinperäisen ainekset esiintymistä sekä muita rehujen haitallisia ja kiellettyjä aineita, kuten kokkidiostaattien ja lääkeaineiden jäämiä sekä raskasmetalli- ja mykotoksiinipitoisuuksia.

Rehujen viranomaisvalvonnan näytteenottomäärät valvontalinjoittain toteutuivat pääosin suunnitelman mukaisesti (taulukko 6). Kokonaisnäytemäärä (2932 näytettä) oli merkittävästi pienempi kuin edellisenä vuonna (4130). Näytemäärän muutos johtui pääasiassa

vähentyneestä viranomaisnäytteenotosta erityisen riskialttiiden rehujen maahantuonnin ja sisämarkkinakaupan salmonellavalvonnassa. Vuosittaiset muutokset maahantuonnin näytemäärissä ovat suoraan suhteessa kasviperäisten rehuaineiden toteutuneeseen maahantuontiin ja sisämarkkinakauppaan. Rehujen näytteenoton tarvetta kotimaisessa valmistuksessa vähensi osaltaan Ruokavirastossa käytössä olevien multimenetelmien tehokas hyödyntäminen rehujen riskiperusteisessa analyysien määrittelyssä. Valvontavuoden koronatilanteen vuoksi viranomaisnäytteenotto jouduttiin keskeyttämään määrääjäksi, mutta keskeytyksestä huolimatta viranomaisnäytteenotto toteutui pääosin suunnitellun mukaisesti.

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ottivat eläimistä saatavia sivutuotteita rehukäyttöön käsitteleviltä toimijoilta valmistuksen valvontana yhteensä 60 näytettä 38:ltä eri toimijalta. Suunnitelma oli 62 näytettä 39 eri toimijalta. Yksi näytteenoton kohteena ollut toimija lopetti toimintansa valvontavuoden aikana. Otetuista näytteistä 34 oli lemmikkieläimille tarkoitettuja raakapakasteita. Loput näytteet olivat turkiseläinten rehuja tai niiden raaka-aineita, valkuaisjauhoja tai lämpökäsiteltyjä lemmikkieläinten ruokia.

Eri valvontalinjojen toteutuneet näytemäärät on esitetty taulukossa 6 vuoden 2020 aikana valmistuneiden valvontatulosten (hyväksyty aikavälillä 1.1.-31.12.20) mukaisesti lukuunottamatta alkutuotannon valvontaa, jossa näytemäärä on esitetty näytteenottovuoden (näytteenotto tehty aikavälillä 1.1. – 31.12.20) mukaan.

Taulukko 6. V. 2020 rehujen viranomaisvalvonnan näytteet valvontalinjoittain, suunniteltu vs. toteutunut (hyväksyty aikavälillä 1.1.-31.12.2020, paitsi alkutuotannon näytteenotto aikavälillä 1.1. – 31.12.2020).

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä	Toteutunut näytemäärä	Näytteenoton toteutuma (%)
Maahantuonti	1971 ¹⁾	1971	100
Sisämarkkinakauppa	23 ¹⁾	23	100
Markkinavalvonta	315 ²⁾		111
Kotimainen valmistus			
- Rehunäytteet	516 ³⁾	482	93
- Rehuympäristönäytteet	-	-	-
Kuljetusvälineiden tarkastus			
- Kuljetusvälineinäytteet	15	4 ⁴⁾	27
Alkutuotannon valvonta			
- Rehunäytteet	87 ⁵⁾	91	105
- Rehu- ja rehuympäristönäytteet		10 ⁶⁾	
Viranomaisnäytteet yhteensä	2927	2932	100

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien ja niistä otettavien näytteiden lukumäärän mukaisesti. Suunniteltu = toteutunut.
- 2) Sisältää tiloilta otetut seleeniseurannan säilörehunäytteet.

- 3) Sisältää rehujen valmistajilta otetut rehunäytteet elintarviketuotantoeläinten rehuista, lemmikkieläinten rehuista ja turkiseläinten rehuista.
- 4) Kuljetusvälineiden tarkastusten toteutuminen vaikuttaa näytteenoton toteutumiseen.
- 5) Rehunäytteet käsitellyn eläinvalkuaisen rehukäytön valvonnassa. Toteutuneeseen näytemäärään vaikuttavat eläintuotannon lopettaneiden tilojen määrä, tarkastusajankohta esim. tuotantokatkos, tilan rehut sekä valvonnan laajennuksen kautta valvontaan tulleet tilat. Suunniteltu valvottavien tilojen määrä aleni koronapandemian vuoksi 87 tilaan, ja kultakin tilalta otettiin vähintään yksi näyte.
- 6) Salmonellatartuntatilat, joille kunnaneläinlääkäri on pyytänyt rehunäytteenottoa salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi (10 rehunäytettä, 2 tilaa) sekä tilat, joissa on ollut rehuihin liittyen mahdollinen salmonellaepäily (0 rehuympäristönäytettä, 0 tilaa).

Rehujen viranomaisanalyysien kokonaismäärä vastasi pääosin tehtyä suunnitelmaa. Rehujen virallisessa valvonnassa otetuista näytteistä tehtiin yhteensä 13641 analyysia, mikä oli 114 % suunnitellusta. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit toteutuivat keskimäärin 117 %:sesti suunnitellusta, ja näiden analyysien osuus kaikista viranomaisanalyyseista oli 84 % (11471 analyysia). Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyyseista kemiallisten analyysien osuus oli 71,7 % (8232 analyysia), mikroskooppisten analyysien osuus 4,0 % (457 analyysia), salmonella-analyysien osuus 20,7 % (2370 analyysia) ja muiden mikrobiologisten analyysien osuus 3,6 % (412 analyysia) (Taulukko 7).

Ruokavirasto analysoi salmonellaa pääosin maahantuotujen erityisen riskialttiiden rehujen tuontieristä. Rehuseoksista ja rehun lisäaineista salmonellaa analysoitiin puolestaan pääasiassa kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkina- ja valvonnan näytteistä. Rehuaineiden salmonella-analyysien osuus rehujen tuonnin, valmistuksen ja markkina- ja valvonnan salmonella-analyyseista oli v. 2020 90 % (v. 2019 92 %, v. 2018 94 %, 2017 93 %) (Taulukko 7).

Ruokavirastolla oli käytössä rehunäytteiden analysointia varten useita eri multimenetelmiä ja/tai menetelmien kokonaisuuksia, joilla voitiin samanaikaisesti tutkia sekä kemiallisia haitallisia/kiellettyjä aineita että ravitsemuksellisia ainesosia. Vuonna 2020 haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien (11471 a) lisäksi tehtiin yhteensä 2170 rehun ravitsemuksellisen koostumuksen ja rehun lisäaineiden pitoisuuksien analyysia rehujen pakkausmerkinnöissä annettujen vakuusarvojen tarkastamiseksi. Ravitsemuksellisten analyysien määrä oli edellisen vuoden tasolla (Taulukko 7).

Taulukko 7. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden, kokkidiostaattien ja lääkerehujen tehoaineiden sekä ravitsemuksellisten analyysien määrät v. 2020. Näytteiden lkm on esitetty taulukossa suluissa. Toteutunut (%) on laskettu vertaamalla toteutunutta näytemäärää suunniteltuun näytemäärään.

Analyyysi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lkm yht.	Toteutunut; rehuaineet	Toteutunut; rehuseokset	Toteutunut; rehun lisäaineet / esiseokset	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä	Toteutuneet näytteet (%)
Salmonella ¹⁾	2370 (2370)	2139 ¹⁾ (2139) ¹⁾	223 (223)	8 (8)	2370 (2370)	100
Muut mikro-organismit ²⁾	300 (80)	291 (72)	121 (24)	-	412 (96)	120
Mikroskopointi/lihaluujuuho		69	105	-	174	
Mikroskopointi/kalajauho		40	69	-	109	
Mikroskopoinnit yhteensä ³⁾	380 (210)	109 (69)	174 (105)	-	283 (174)	83
Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuholaiset ⁴⁾	100 (79)	149 (84)	25 (19)	-	174 (103)	100
Mykotoksiinit ⁵⁾	615 (40)	203 (15)	646 (38)	17 (1)	866 (54)	135
Kadmium		10	85	12	107	
Lyijy		10	85	13	108	
Elohopea		8	64	9	81	
Arseeni		10	85	13	108	
Kromi		10	85	14	109	
Nikkeli		10	85	13	108	
Raskasmetallit yhteensä	400 (70)	58 (10)	489 (85)	74 (14)	621 (109)	156
Melamiini, biureetti ja syanuurihappo	30 (10)	3 (1)	35 (12)	-	38 (13)	130
GTH-merkkiaine jääminä ja vakuudellisena	2 (2)	2 (2)	-	-	2 (2)	100
Dioksiinit, dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ja muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ⁶⁾	8 (2)	4 (1)	4 (1)	-	8 (2)	100
Kasvinsuojeluaineet ⁷⁾	3300 (15)	470 (2)	3357 (14)	-	3827 (16)	107
Kokkidiostaatit, lääkeaineet, kielletyt antibiootit ja muut yhdisteet jääminä ⁸⁾	2000 (35)	92 (2)	2348 (38)	-	2440 (40)	114
Kokkidiostaattien pitoisuudet rehun lisäaineina ja lää-	10 (10)	-	12 (12)	-	12 (12)	114

Analyyssi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lkm yht.	Toteutunut; rehuaineet	Toteutunut; rehuseokset	Toteutunut; rehun lisäaineet / esiseokset	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä	Toteutuneet näytteet (%)
kerehujen tehoaineiden pitoisuudet						
Muuntogeenisyyden analysointi ⁹⁾	300 (25)	76 (5)	342 (16)	-	418 (21)	84
Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit yhteensä	9815	3596	7776	99	11471	177
Ravitsemukselliset analyysit yhteensä	2170	215	1914	41	2170	100
Valvonta-analyysit yhteensä	11985	3811	9690	140	13641	114

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien ja niistä otettavien näytteiden lukumäärän mukaisesti (suunniteltu = toteutunut). Rehuaineiden sarakkeeseen sisällytetty 2125 rehuainenäytteen lisäksi 10 rehunäytettä eläinten salmonellatartuntatiloilta sekä 4 salmonella-analyysia kuljetusvälineiden rehuympäristönäytteistä (yhteensä sarakkeessa 2139 näytettä).
- 2) Kohteena ovat pääosin eläinperäiset rehuaineet ja lemmikkieläinten rehut.
- 3) Kohteena ovat elintarviketuotantoeläinten rehuseokset (märehtijöiden ja ei-märehtijöiden rehut) ja näiden rehujen valmistukseen käytettävät rehuaineet kotimaisessa valmistuksessa ja tiloilla sekä lisäksi tuonnissa kalajauho. Koronatilan vuoksi rehunäytteenottoa tiloilla eläinvalvokaisen rehukäytön valvomiseksi vähennettiin puoleen suunnitellusta ja näytteitä otettiin 87 tilalta yhteensä 91 näytettä.
- 4) Suunnitelmassa näytteiden ja analyysien määrä on arvio. Analyysit määritellään näytteille sekä pistokoeluonteisesti että epäilystä. Samasta näytteistä voidaan tehdä yksi tai useampi analyysiryhmään kuuluva analyysi. Toteutuneiden analyysien yhteismäärä vaihtelee näytteittäin (toteutunut ≈ suunniteltu).
- 5) Tutkittavat mykotoksiinit ovat laajassa multimenetelmässä (17 yhdistettä) aflatoksiini B1, aflatoksiini B2, aflatoksiini G1, aflatoksiini G2, fumonisiini B1, fumonisiini B2, okratoksiini A, 3-asetyyliideoksinivalenoli, 15-asetyyliideoksinivalenoli, deoksinivalenoli, nivalenoli, diasetoksiskirpenoli, neosolanioli, fusarenoni-X, HT-2-toksiini, T-2-toksiini ja zearalenoni (17 yhdistettä). Tutkittavat yhdisteet ovat suppeammassa menetelmässä (4 yhdistettä) aflatoksiini B1, aflatoksiini B2, aflatoksiini G1 ja aflatoksiini G2. Näytteiden analysoimiseen käytetään pääasiassa laajaa multimenetelmää.
- 6) Dioksiini-yhdisteiden summa (17 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-PCDD/F TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan. Dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (12 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-Dioxinlike PCBs TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan. Muut kuin dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (6 yhdistettä) (ICES-6) 12 % kosteuteen suhteutettuna sisältäen määritysrajan.

- 7) Kasvinsuojeluaineiden -analyysivalikoima on laaja ja näytteiden analysoinnissa käytetään sekä multimenetelmiä että yksittäisiä menetelmiä. Kaikkia yhdisteitä ei aina ole mahdollista tutkia kaikista rehumatriiseista/-näytteistä. Suunnitelmassa näytteestä on arvioitu analysoitavan keskimäärin 230 yhdistettä.
- 8) Multimenetelmä seuraavien yhdisteiden jäämille (yhteensä 49 yhdistettä): a) Kokkidiostaatit: dekokinaatti, diklatsuriili, halofuginoni, lasalosidi, maduramisiiniammonium, monensiini, narasiini, nikarbatsiini, robenidiinihydrokloridi, salinomysiini, semduramisiini (11 yhdistettä) b) lääkeaineiden tehoaineet: ampisilliini, danofloksasiini, difloksasiini, doksisykliini, emamektiinibentsoaatti, enrofloksasini, etopabaatti, febanteeli, fenbendatsoli, florfenikoli, flubendatsoli, flumektiini, furatsolidoni, nifursoli, klooritetrasykliini, klopidoli, kloramfenikoli, linkomysiini, mebendatsoli, norfloksasiini, oksitetrasykliini, oksoliinihappo, rodidatsoli, siprofloksasiini, sulfadiatsiini, sulfadimetoksiini, tetrasykliini, tiamuliini, tilmikosiini, toltrasuriili, trimetopriimi, tylosiini, tylvalosiini, valnemuliini ja (34 yhdistettä) ja c) kielletyt yhdisteet: amprolium, basitراسيini, dimetridatsoli ja karbadoksi (4 yhdistettä. Analysoitaessa vakuudellisia kokkidiostaattirehuja tai lääkerehuja näytteestä määritetään menetelmän muut yhdisteet jääminä.
- 9) Näytteille tehdään kasvilajikohtainen gm-skriinaus, jolloin tutkitaan sekä EU:ssa hyväksyttyjen että hyväksymättömien gm-tapahtumien esiintymistä. Tehtävien analyysien määrä per näyte määräytyy rehun koostumuksen mukaan ja suunnitelmassa analyysien määrä on esitetty keskimääräisenä arviona per näyte.

3.4.2 Säännöstenmukaisuus

Rehujen viranomaisanalyyseissa todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten prosentuaalinen osuus on kuvattu taulukossa 8. Poikkeamien esiintymistiheyden vaihteluun eri vuosina vaikuttavat osaltaan analyysien kohdentaminen eri rehuihin ja analyyseihin ohjattujen näytteiden kokonaismäärä sekä valvontavuoden painotukset. Esimerkiksi lääkerehujen valmistus on ajoittaista, mikä vaikeuttaa näytteenottoa ja sen toteutumista. Lääkerehunäytteiden kokonaismäärä on usein pieni, ja siten niissä todettu yksikin säädöstenvastaisuus johtaa suureen laskennallisen prosenttiosuuteen.

Määrällisesti eniten huomautuksia annettiin liittyen pakkausmerkintöihin, hygieniaan (salmonella, enterobakteerit) ja pääravintoaineisiin. Suhteellisesti eniten poikkeamia todettiin rehun lisäaineina käytettyjen kokkidiostaattien ja vitamiinien vakuudellisissa pitoisuustasoissa sekä liittyen kasvitieteellisiin epäpuhtauksiin ja tuhohyönteisiin. Muita säännöstenvastaisuuksia todettiin rehunäytteissä suhteellisesti saman verran kuin aikaisempina vuosina keskimäärin (Taulukko 8).

Yleisesti rehujen pakkausmerkinnöissä huomautettiin liittyen pakollisesti merkittäviin tietoihin, kuten rehutyyppiin, ravitsemuksellisen koostumuksen ilmoittamiseen ja rehun lisäaineiden pakollisiin merkintöihin. Rehujen markkinavalvonnessa yleisimmät säännöstenvastaisuudet liittyvät paitsi ravintoainepoikkeamiin myös lemmikkieläinten rehujen pakkausmerkintöihin ja niissä erityisesti kielivaatimuksiin ja markkinointiväittämiin. Pakkausmerkintöjä tarkastetaan pääosin rehujen kotimaisen valmistuksen valvonnan ja

markkinavalvonnan näytteistä. Pakkausmerkintöjä koskevia huomautuksia annettiin valvontavuonna 7,0 %:lle tarkastetuista rehueristä, mikä oli keskimäärin tarkasteltuna aikaisempien vuosien tasolla (Taulukko 8).

Taulukko 8. Tuotevalvonnan viranomaisanalyseissa todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annettujen huomautusten prosentuaalinen osuus analysoiduista näytteistä sekä pakkausmerkintähuomautusten osuus rehuerissä.

Todettu säännöstenvastaisuus	2014 (%)	2015 (%)	2016 (%)	2017 (%)	2018 (%)	2019 (%)	2020 (%)
Kivennäisainepoikkeamat	6,3	1,5	2,7	1,7	2,7	2,6	2,1
Pääravintoainepoikkeamat	4,9	5,8	4,5	4,0	6,1	4,7	4,0
Hivenainepoikkeamat	3,0	4,3	3,0	1,7	1,5	1,1	3,1
Vitamiinipoikkeamat	11	15	3,8	6,1	7,0	13	13
Aminohappo-, sokeri-, hera- tai tärkkelyspoikkeamat	0,6	1,1	0,3	0,8	0,6	0,3	0,0
Muut analyysit mm. suolapitoisuus, suolahapoon liukenematon tuhka, propyleeniglykoli	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Salmonella ja	1,2	1,3	1,2	0,4	0,4	1,8	0,9
Muut mikro-organismit	0,2	0,3	0,0	0,6	1,4	0,0	0,0
Maaeläinperäinen aines tai kalajauho	25	14	14	1,6	8,7	7,4	8,0
Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Mykotoksiinit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
Raskasmetallit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Melamiini ja syanuurihappo	0,0	0,0	0,0	16,7	8,3	6,3	0,0
Dioksiinit ja dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet sekä muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Kasvinsuojeluaineet	50	82	25	58	25	40	50
Kokkidiostaatit rehun lisäaineina	0,0	25	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Kokkidiostaatit, lääkerehujen tehoaineet, muut lääkkeiden tehoaineet ja kielletyt yhdisteet jääminä	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muuntogeenisyyden analysointi: EU:ssa hyväksymättömät organismit	10	4,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
Muuntogeenisyyden analysointi: EU:ssa hyväksytyt organismit, pakkausmerkinnät	12	7,5	9,4	7,7	9,4	5,7	7,0
Pakkausmerkintäpuutteet ¹⁾	6,3	1,5	2,7	1,7	2,7	2,6	2,1

- 1) Pakkausmerkintäpuutteiden esiintymistiheys on tässä esitetty suhteutettuna viranomaisnäytteenoton kohteena olleiden rehuerien yhteismäärään valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa. Valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa oli yhteensä 768 valvontatapahtumaa v. 2020.

Taulukossa 9 on esitetty ne rehuerät, joihin kohdistui kieltoja, määräyksiä sekä muita valvonnan toimenpiteitä lukuun ottamatta huomautuksia, jotka on esitetty aikaisemmassa taulukossa 8. Kielto annettiin tuonnin valvonnassa kahdeksalle rehuaine-erälle, kotimaisessa valmistuksen valvonnassa neljälle elintarviketuotantoeläinten rehuerälle sekä markkinavalvonnassa kolmelle luonnon linnuille tarkoitettulle rehuerälle ja yhdelle lemmikkieläinten rehuerälle (yhteensä 16 rehuerälle). Tapauskohtaisesti kielletyt erät tai toimijan omavalvonnassa salmonellaposiivisiksi todetut erät joko käsiteltiin, hävitettiin tai palautettiin sekä tarvittaessa rajattiin / muutettiin käyttötarkoitusta. Salmonella -saastuneita rehueriä ei päätyntä rehuketjuun.

Taulukko 9. Säädöstenvastaiset rehuerät vuonna 2020, joille annettu kieltoja, määräyksiä sekä valvonnan muita toimenpiteitä. Lisäksi taulukossa on esitetty sisämarkkinoilta tuodut rehuaine-erät, joista toimija on omavalvonnassaan todennut salmonellaa. **Kiellon saaneet erät on esitetty taulukossa lihavoituna.**

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuaineet: rapsirouhe	3	<i>Salmonella Muenster (2)</i> <i>Salmonella Tennessee (1)</i>	Maahantuontikielto, lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuaineet: soijaproteiini-konsentraatti	1	<i>Salmonella Minnesota</i>	Maahantuontikielto, lupa käsitellä erä, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuaineet: luomusoijapuriste	2	<i>Salmonella Tennessee (1)</i> <i>Salmonella Typhimurium (1)</i>	Maahantuontikielto, lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuaineet: maissi	1	<i>Salmonella Infantis</i>	Maahantuontikielto, lupa käsitellä erä, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuaineet:	1	<i>Salmonella Lexington</i>	Maahantuontikielto, lupa käsitellä erä, uusintanäytteenotto ja

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
	auringon-kukkarouhe			analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: rapsirouhe	2	<i>Salmonella Tennessee (1)</i> <i>S. Typhimurium (1)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: rapsipuriste / pelletti	3	<i>Salmonella Mbandaka (2)</i> <i>Salmonella Infantis (1)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: luomurapsipuriste	3	<i>Salmonella Senftenberg (2)</i> <i>Salmonella Anatum (2)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: soijarouhe	3	<i>Salmonella Liverpool (2)</i> <i>Salmonella Liverpool ja Salmonella Senftenberg (1)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina-kauppa	Täysrehu koirille	1	<i>Salmonella Livingstone</i>	Erän hävitys/palautus
Valmistuksen valvonta	Täydennys-rehu lypsykarjalle	1	Luomurehussa glyfosaattia	Markkinoillesaattamis- ja käyttökielto luomurehuna, takaisin veto- ja toimenpidemääräys
Valmistuksen valvonta	Täydennys-rehu muniville kanoille	1	Luomurehussa deltametriinia	Markkinoillesaattamis- ja käyttökielto luomurehuna, takaisin veto- ja toimenpidemääräys
Valmistuksen valvonta	Täydennys-rehu porsaille	1	Lyijyä yli sallitun enimmäispitoisuuden täydennysrehussa	Markkinoillesaattamis- ja käyttökielto rehuna, takaisin veto- ja toimenpidemääräyksiä
Valmistuksen valvonta	Täydennys-rehu hevosille ja koirille	1	Lyijyä ja arseenia yli sallitun enimmäispitoisuuden täydennysrehussa	Markkinoillesaattamis-kielto täydennysrehuna, takaisin veto- ja toimenpidemääräyksiä
Valmistuksen valvonta	Lemmikkieläinten raakapakasteet	2	Enterobakteerit	Toimijalta selvitys ja toimenpiteitä, jotta enterobakteerimäärä

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
				pysyisi jatkossa hallinnassa.
Markkina- valvonta	Siemenseos ulkolinnuille	3	Tuholaiset, hukkakaura (1), Tuholaiset (2)	Markkinointikielto ja takaisinvetomääräys
Markkina- valvonta	Siemenseos ulkolinnuille	2	Hukkakaura	Markkinointikieltoa ei katsottu tarpeelliseksi: erä oli jo poistettu markkinoilta
Markkina- valvonta	Talipallot	1	<i>Salmonella Infantis</i>	Markkinointikieltoa ei katsottu tarpeelliseksi: erä oli jo poistettu markkinoilta
Markkina- valvonta	Eläinperäiset rehut lemmik- kieläimille, lemmikkien raakaruokat	1	Enterobakteerit	Markkinointikielto ja määräys poistaa tuote myynnistä
Markkina- valvonta	Eläinperäiset rehut lemmik- kieläimille, lemmikkien raakaruokat	1	Enterobakteerit	Kehotus kiinnittää huomiota tuotteiden mikrobiologiseen laatuun. Pitoisuuden perusteella kieltäminen katsottiin tarpeettomaksi.
Yhteenveto		16	kielletyt erät yhteensä	
		34	säännösten vastaiset erät yhteensä	

Rehuerälle voidaan antaa kieltä, toimenpidemääräys, huomautus tai kehoitus / seuraamus (taulukot 8 ja 9). Viranomaisnäytteenoton rehueriä (kaikki valvontalinjat), joihin liittyi yksi tai useampi säännöstenvastaisuus ja seuraamus oli v. 2020 110 kpl (v. 2019 131 kpl, v. 2018 160 kpl, v. 2017 176 kpl). Ne edustivat 11,5 %:ia kaikista viranomaisnäytteenoton kohteena olleista 956 rehuerästä (v. 2019 11,4 %, v. 2018 11,1 %, v. 2017 12,2 %).

Taulukossa 10 on esitetty todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annetut seuraamukset suhteutettuna viranomaisnäytteenottoon ja -analyysiin. Todettuja säännöstenvastaisuuksia suhteessa näytemäärään oli keskimäärin enemmän kuin edellisenä vuotena. Ero selittyi kuitenkin viranomaisnäytteiden kokonaismäärän merkittäväällä vähenemisellä erityisesti maahantuonnissa. Todettuja säännöstenvastaisuuksia suhteutettuna analyysien määriin oli puolestaan saman verran kuin keskimäärin edellisenä vuotena.

Taulukko 10. Todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annetut seuraamukset suhteutettuna viranomaisnäytteiden ja -analyysien määriin v. 2020.

Seuraamus	kpl	%-osuus kaikista näytteistä; yht. 2932 näytettä	%-osuus kaikista analyyseistä; yht. 13641 analyysia
Rehuerille annetut kirjalliset huomautukset (pakkausmerkintähuomautukset 54 kpl ja analyysihuomautukset 183 kpl)	237	8,1	1,7
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto, ehdollinen / ehdoton	16	0,55	0,12
Rehuerät, joille määrätty muita valvonnan toimenpiteitä (erää ei ole kielletty)	18	0,61	0,13
Yhteensä	271	9,2	2,0

3.4.2.1 Mikrobiologisten vaarojen esiintyminen

Salmonellan suhteen riskialttiiden rehuaineiden tuontieristä (3.maa + EU) 20 kpl osoittautui salmonellaposiiviksi (24 kpl v. 2019, 29 kpl v. 2018, 16 kpl v. 2017). Saastuneiden erien määrä oli melko korkea, mutta eräkoot osin pienempiä kuin aiemmin. Toimijat hakivat salmonellaa sisältäneille tuontierille käsittelyluvan Ruokavirastosta ja tutkivat erät käsittelyn jälkeen omana laadunvarmistuksenaan. Erät hyväksyttiin käyttöön sen jälkeen, kun ne oli todettu puhtaaksi. Yhteensä salmonellaa sisältäneet erät edustivat noin 36 miljoonaa kiloa rehuaineita (60,7 milj. kg v. 2019, 57,7 milj. kg v. 2018 ja 37,1 milj. kg v. 2017).

Kotimaisesta rehun valmistuksesta otetuista, elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuista rehuista ei todettu salmonellaa.

Kotimaisesta valmistuksesta otetuista sivutuoterehunäytteistä analysoitiin salmonella kaikista näytteistä. Lisäksi suurimmasta osasta analysoitiin enterobakteerit. Käsitelystä eläinvalkuaisesta tutkittiin lisäksi lainsäädännön edellyttämän GTH-merkkinaiseen määrä. Salmonellaa ei todettu yhdessäkään näytteessä. Enterobakteerimäärästä raaissa lemmikkieläinten ruoissa huomautettiin 10 näytteeseen liittyen, lisäksi kahdessa tapauksessa edellytettiin selvitystä ja toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi. Lemmikkieläimille tarkoitettuja raakaruokia koskeva lainsäädäntö muuttui valvontavuoden aikana. Sivutuoteasetuksen toimeenpanoasetuksen enterobakteereihin liittyvä raja-arvo muuttui prosessihygieniakriteeriksi, jota ei enää suoraan sovelleta valmiisiin markkinoilla oleviin raakaruokiin. Näin ollen enterobakteereihin liittyviä kieltoja tai markkinoilta poistoja ei tehty.

Yhdessä markkinoilta otetussa lintujen talipallonäytteessä todettiin salmonella ja kahdessa lemmikkien raakaruokanäytteessä korkeita enterobakteeripitoisuuksia. Mikrobiologisia haittoja todettiin markkinavalvonnan näytteissä tavanomaista vähemmän.

3.4.2.2 Kielletty eläinvalkuainen

Ruokavirasto tutki Suomeen tuodut, elintarviketuotantoeläimille tarkoitetut kalajauhoerät mikroskopoimalla maaeläinperäisen aineksen varalta. Erissä ei todettu huomautettavaa.

Valmistuksen valvonnan näytteenotoissa tutkituista rehueristä ei todettu kiellettyä maaeläinperäistä ainesta eikä kiellettyä kalajauhon esiintymistä kohde-eläimen rehussa. Tilavalvonnan näytteenotossa tutkituista rehueristä ei todettu kiellettyä eläinvalkuaista.

3.4.2.3 Kasvipäriset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset

Markkinoilta otetuista siemen- tai siemenseosnäytteistä todettiin aiempien vuosien tapaan hukkakauraa ja/tai eläviä tuholaisia. Todettujen poikkeamien määrä (5 kpl) oli tyyppillisellä tasolla.

3.4.2.4 Kemialliset haitalliset ja kielletyt aineet

Ruokavirastossa hyödynnettiin laajamittaisesti käytössä olevia multimenetelmiä, joilla on samanaikaisesti mahdollista tutkia useita eri yhdisteitä. Rehuissa ei todettu säännöstenvastaisia pitoisuuksia dioksiineja, mykotoksiineja, melamiinia ja muita tyyppiyhdisteitä, eikä kokkidiostaattien tai lääkeaineiden tehoaineiden jäämiä.

Kahdessa tapauksessa kotimaassa valmistetussa luomurehussa todettiin kasvisuojeluaineiden jäämiä. Ensimmäisessä tapauksessa kasvisuojeluaineiden jäämät liittyivät edellä valmistetun tavanomaisen rehun valmistuksessa käytettyyn raaka-aine-erään, josta jäämät siirtyivät myöhemmin valmistettuun luomurehun valmistuserään. Toisessa tapauksessa kasvisuojeluaineiden jäämät olivat peräisin luomurehun valmistuksessa käytetystä tavanomaisesta raaka-aineesta ja sen kasvisuojeluaineiden jäämistä. Molemmille rehujen valmistuserille annettiin markkinoille saattamiskielto ja käyttökielto luomurehuna sekä valmistuserät määrättiin takaisinvedettäväksi luomutuotantoon soveltumattomina rehuina. Rehualan toimijoille annettiin lisäksi selvitys- ja toimenpidemääräyksiä kasvisuojeluaineiden jäämien saamiseksi hallintaan tuotantoprosessissaan.

Kahden kotimaisen valmistajan valmistamassa rehuerässä todettiin raskasmetallien jäämiä yli sallitun enimmäismäärän. Ensimmäisessä tapauksessa täydennysrehun raskasmetalliyliitys liittyi rehun valmistuksessa käytettyyn turveraaka-aine-erään. Toisessa tapauksessa oli kyse rehun lisäaineen kielletystä markkinoinnista sellaisenaan täydennysrehuna, mikä johti raskasmetallipitoisuuksien ylittymiseen täydennysrehussa. Molemmat rehuerät asetettiin kieltoon ja määrättiin takaisinvedettäväksi. Rehualan toimijalle annettiin lisäksi selvitys- ja toimenpidemääräyksiä.

Lääkerehujen valmistus elintarviketuotantoeläimille oli toimintavuonna vähäistä. Lääkerehuja valmistettiin ainoastaan kaloille ja porsaille. Lääkerehuja valmistavien toimijoiden lääkevalmistusta ja jäämien hallintaa tarkastettiin valvontavuoden aikana osana kyseisten toimijoiden rehuhygieniasetuksen mukaisia laitostarkastuksia. Lääkerehujen valmistus turkiseläimille väheni merkittävästi suhteessa kahteen edelliseen vuoteen. Myös turkiseläinrehujen valmistus kokonaisuutena väheni. Tarkemmat tiedot lääkerehujen valmistuksesta julkaistaan [Ruokaviraston kotisivuilla](#).

3.4.2.5 Rehujen muuntogeenisyyden valvonta

Kotimaisessa valmistuksessa tai markkinoilta/tuonnin yhteydessä otetuissa viranomaisnäytteissä ei todettu EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä organismeja. Näytteistä ei todettu myöskään sellaisia pitoisuuksia hyväksytyjä muuntogeenisiä aineksia, jotka olisivat edellyttäneet rehun merkitsemistä.

Vuoden 2019 aikana Venäjä asetti yhden rehuja valmistavan rehutehtaan vientikieltoon. Kyseinen valvontakohde oli tehostetussa viranomaisnäytteenotossa myös v. 2020 ja huomautettavaa muuntogeenisyyden valvonnassa ei rehutehtaassa todettu.

3.4.2.6 Eurooppalainen elintarvikkeita ja rehuja koskeva nopea hälytysjärjestelmä (RASFF)

Suomi teki yhteensä yksitoista rehuja koskevaa ilmoitusta RASFF-hälytysjärjestelmässä (v. 2019 15 kpl, v. 2018 16 kpl, 2017 19 kpl). Yksi ilmoitus liittyi Suomessa valmistetun rehuaineessa korkeaan fluoripitoisuuteen; muut ilmoitukset tuontirehujen valvonnassa todettuun salmonellaan. Kaikista tuontirehuista todetuista salmonellalöydöksistä ei tehty omaa erillistä RASFF-ilmoitusta. Jos rehuerällä oli sama toimittaja, salmonellan serotyyppi oli sama ja tuontiaika oli lähes sama, ilmoituksen tekemisen ei katsottu olevan tarpeellista.

3.4.3 Korjaavat toimenpiteet

Rehuerälle voidaan antaa kielto, toimenpidemääräys, huomautus tai kehoitus / seuraamus. Näytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien ja seuraamusten tarkemmat kuvaukset on esitetty taulukoissa 8, 9 ja 10.

Rehusta todettu haitallisten / kiellettyjen aineiden säädöstenvastainen pitoisuus tai muu vakava poikkeama johtaa yleensä rehuerän tuonti-, valmistus-, käyttö- tai markkinoillesaattamiskieltoon. Kielto voi olla ehdollinen, kun toimijan on mahdollista poistaa laatu poikkeama esimerkiksi rehun käsittelyllä, tai ehdoton, jolloin rehulle annetaan hävitysmääräys tai tuontitilanteessa erä voidaan vaihtoehtoisesti palauttaa lähtömaahan. Haitallisten aineiden toteaminen johtaa pääsääntöisesti rehuerän kieltoon silloin, kun niiden määrä ylittää lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden.

Rehuerän laimentaminen on kiellettyä. Jos rehussa on todettu poikkeama esim. ravintoaineissa ja/tai pakkausmerkinnöissä, se johtaa ensin kirjalliseen huomautukseen ja kehoitukseen korjaavista toimenpiteistä. Toistuvat huomautukset tai vakavat poikkeamat / puutteellisuudet voivat johtaa rehuerän tai rehun valmistuksen kieltoon. Rehualan toimija voidaan asettaa myös tehostettuun valvontaan, jolloin viranomaisvalvontaa lisätään ja näytteenottofrekvenssiä tihennetään, kun on todettu merkittäviä poikkeamia liittyen hygieniaan, kokkidiostaattien jäämiin tai maksimi-/minimimäärän omaavien rehun lisäaineiden pitoisuuksiin.

4 SÄÄNNÖSTENMUKAISUUDEN VARMISTAMINEN

4.1 Toimijoiden säännöstentuntemus

Tehtyjen valvontatoimien lisäksi Ruokavirasto julkaisi Ruokavirasto.fi -sivustolla toimintavuoden aikana 11 rehuihin liittyvää uutista/ ajankohtaisinfoa/ tiedotetta

- <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/rehu--ja-lannoiteala/rehut-ja-rehualan-toimijat/ajankohtaista-rehuista-ja-rehujen-valvonnasta/>
- <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/rehu--ja-lannoiteala/rehut-ja-rehualan-toimijat/tiedotteet/>.

Rehusektorilla mielenkiintoa kohdistui edelleen hyönteisten käyttöön rehuna ja siten valkuaisomavaraisuuden lisäämiseen, vaikkakin hyönteisten kasvatukseen ei rekisteröitynyt toimintavuonna yhtään uutta rehualan alkutuotannon toimijaa. Hyönteisten käyttöä käytiin edelleen läpi paitsi elintarvikevalvonnan kanssa, niin myös Luonnonvarakeskuksen ja ammattikorkeakoulujen kanssa (Hyönteiset kiertotalouden osana 23.1.2020, InsectSavo -työpaja 23.9.2020, Tiedekahvit (Lahti) – hyönteistalous, toukkakompostori 24.9.2020) liittyen lainsäädäntöön, yrittäjyyteen ja tutkimukseen sekä osallistuttiin keskusteluun hyönteisalan toimijoiden kanssa.

Edellä olevan lisäksi rehualvonta osallistui kahteen Luken koordinoiman hankkeen ohjausryhmään. Uusivu-hankkeessa kehitetään kasvis-, pienteurastamo-, kala- ja broileriyriyten sivutuotteiden käsittelyä ja hyödyntämistä. Lisäksi selvitetään tapoja käsitellä sivutuotteet siten, että niistä voidaan valmistaa uusia tuotteita. Sivutuotteiden käsittelyketjua tarkastellaan kestävä kehityksen näkökulmasta. Sivukierto -hankkeen tavoitteena on kehittää elintarvikkeiden prosessointia ja sivujakeiden talteenottoa prosessin eri vaiheissa, kehittää sivujakeiden käsittelymenetelmiä sekä parantaa niiden hyödyntämisastetta. Molemmat hankkeet päättyvät vuonna 2021.

Turkisan edustajille pidettiin esitys sivutuotteiden rehukäytöstä ja valvonnasta Suomen turkiskasvattajaliiton järjestämällä rehupäivillä helmikuussa. Lisäksi osallistuttiin tilaisuudessa järjestettyyn paneelikeskusteluun rehurvallisuuden näkökulmasta. Eläinlääketieteen opiskelijoita koulutettiin marraskuussa sivutuotteiden rehukäyttöön liittyvistä asioista

ympäristöhygienian kurssin yhteydessä pidetyllä luennolla. Uusivu- ja Sivukierto -hankkeiden yhteydessä hankkeeseen osallistuvia opastettiin liittyen sivutuotteiden rehukäyttöön.

Ruokavirasto seuraa aktiivisesti rehuasiakaskysely -virkasähköpostilaatikkoa ja vastasi toimintavuoden aikana yli 250:een rehulainsäädännön aihealueisiin liittyneeseen asiakaspalautteeseen/kysymykseen. Lisäksi toimijoilta tuli ilmoituksia rehuilmoitukset -postilaatikkoon lähinnä omavalvonnassa todettuun salmonellaan ja toiminnan muutoksiin liittyen. Luomurehujen koskeviin kysymyksiin vastattiin luomurehujen -virkasähköpostilaatikon ja Pikantti-sivuston kautta. Tuontiin liittyviä kysymyksiä ja toimintaa käsiteltiin toimijoiden kanssa rehutuonti -postilaatikossa. Vientitodistuksia ja niihin liittyviä kysymyksiä käsiteltiin rehuvientitodistukset -postilaatikossa. Tavoitteena on vastata kaikkiin toimijoilta ja kuluttajilta tuleviin kyselyihin 1-2 työpäivän kuluessa.

4.2 Valvontakäytännöt

Ruokavirasto edisti valvonnan yhdenmukaisuutta valvontaohjeiden päivittämisen ja laatumisen sekä tiedottamisen ja koulutuksen avulla. Lisäksi rehujaosto lähetti vuoden aikana 19 twiittia (@Rehufeed). Twiitit sisälsivät kulloinkin ajankohtaista tietoa mm. rehujen laatu- ja merkintävaatimuksista, markkinoinnista sekä valvonnasta.

Rehujaoston ylitarkastaja osallistui alkuvuonna rehulainsäädäntöä (Animal Nutrition, Feed Law) käsittelevään BTSF-koulutukseen (Better Training For Safer Food) Valenciassa Espanjassa. COVID-19 -pandemian takia komissio keskeytti paikan päällä järjestettävät BTSF -koulutukset, mutta rehujaoston henkilöstöä osallistui BTSF-verkkokursseihin (Prevention, Control and Eradication of Transmissible Spongiform Encephalopathies ja Animal Nutrition, Feed Law). Lisäksi rehujaosto oli mukana komission kansainvälisessä auditointitiimissä.

NordicBaltic -rehuvälvöntäviranomaisten vuosittaista kokousta ei järjestetty Latviassa COVID-19 -pandemian vuoksi.

Rehujaoston ylitarkastajia osallistui etätarkastusten suorittamiseen liittyvään kahteen tilaisuuteen (2.4.2020 Tukes ja 26.11.2020 Ruokavirasto).

Laitostarkastuksia tekeville valtuutetuille tarkastajille, luomurehutarastajille ja ELY-keskusten rehtarastajille järjestettiin kullekin omat koulutuspäivät. Kaikki koulutukset toteutettiin etäyhteyksin. Lisäksi osallistuttiin luomukotieläintarkastajien kouluttamiseen. Valtuutetuille tarkastajille ei v. 2020 järjestetty koulutuspäivää.

Rehujen vientiä edistävä rehuvientityöryhmä, joka koostuu Ruokaviraston ja MMM:n edustajien lisäksi rehualan toimijoista, kokoontui kerran toimintavuoden aikana.

Lisäksi rehujaosto osallistui toimintavuoden aikana lukuisiin eri työryhmiin, kuten tuonti, laboratorioala, luomu, etämyynti, täydentävät ehdot, eläimistä saatavat sivutuotteet, biosidit.

5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

5.1. Komission suorittamat tarkastukset

Rehuvälvöntään kohdistui toimintavuonna kaksi komission tarkastusta. Täydentävien ehtojen tarkastus tehtiin paikan päällä Seinäjoella ja sen ympäristössä sekä osin etäyhteyksin. Rehuhygieniä-auditointi tehtiin etätarkastuksena.

Täydentävien ehtojen tarkastuksella komissio ei antanut rehuvälvöntään liittyviä suosituksia.

Rehuhygieniäan liittyen komissio antoi kolme suositusta, jotka liittyivät tarkastusten ennaltaillmoittamiseen, toimijoiden HACCP-järjestelmien viranomaisvälvönnän toteutukseen sekä toimijoiden ottamien vastaanäytteiden asianmukaisen sinetöinnin ja säilytyksen vaatimukseen. Suomi toimitti komissiolle helmikuussa 2021 suunnitelman korjaaviksi toimenpiteiksi, jotka komissio hyväksyi maaliskuussa 2021 lähettämässään vastineessa.

5.2 Auditoinnit

Arviointi- ja ohjauskäyntejä (AJO) ei tehty. Suunnitellut AJO-käynnit siirrettiin vuodelle 2021.

5.3 Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet

Rehualan alkutuotannon toimijoiden välvöntää ja markkinavälvöntää tekevien ELY-tarkastajien koulutuksesta saatiin palautetta 20 koulutukseen osallistuneelta (52 ilmoittautunutta yhteensä). Kaikki videoyhteyksien päässä osallistuneet eivät olleet ilmoittautuneet koulutukseen etukäteen. Kouluttajien osaamista pidettiin hyvänä ja markkinavälvönnän sekä raakaruokaprojektin osuuksia erityisen mielenkiintoisina. Hyvänä pidettiin myös koulutusmateriaalin löytymistä Pikantista ja edellisen koulutuspalautteen huomioimista. Kehittämisehdotuksena toivottiin kohdennettua koulutusta kasvitilojen välvönnästä ja käytännön välvönnän esimerkkejä.

5.4 Asiakaspalautteet

Laitostarkastuksista kerätään jatkuvasti palautetta rehualan toimijoilta. Palautteita saatiin 20 kpl, joka on määrällisesti hieman pienempi kuin edellisinä vuosina. Palautteiden määrään voi vaikuttaa tarkastusten toteutumisprosentti. Palautteista 12 koski Ruokaviraston ylitarkastajien tekemiä tarkastuksia, neljä valtuutettujen luomutarkastajien tarkastuksia ja neljä ELY-keskusten vähittäiskauppatarkastuksia. Toimijoilla on sähköisen webropol – lomakkeen lisäksi mahdollisuus antaa palautetta myös paperisella lomakkeella. Palaute oli erinomaista tai hyvää. Muutoin rehualan toimijat totesivat vapaassa palautteessa, että

tarkastajat ovat asiantuntevia, asiakasystävällisiä, asiallisia, ammattimaisia ja että tarkastuksesta oli hyötyä toiminnalle.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Ruokavirasto vastaa rehuvalvonnan toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Kemiallisen elintarviketurvallisuuden yksikön (KETU) rehujaostossa oli käytettävissä toimintavuonna rehuvalvontaan yhteensä n. 9 htv:tta. Ruokavirasto käyttää apunaan valtuuttamiaan ja kouluttamiaan tarkastajia sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) tarkastajia. Valtuutettujen tarkastajien resursseja arvioidaan käytetyn n. 5 htv:tta näytteenottotehtäviin ja n. 1,2 htv:tta laitostarkastuksiin sisältäen luomu- ja kuljetuskaluston tarkastukset. ELY-keskusten tarkastajien resursseja käytettiin n. 2,2 htv rehujen markkina-, tila- ja vähittäiskaupan valvontatarkastuksissa. Markkinavalvontaa tehtiin viidessä teema-ELYssä.

Tarkastajien rehuista ottamat viranomaisnäytteet analysoidaan Ruokavirastossa tai tietyissä tapauksissa Ruokaviraston hyväksymissä / nimeämässä laboratorioissa. Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita salmonellan määrittämiseen rehuista on viisi, joissa tutkitaan tuontirehuista salmonellaa. Lisäksi kahdeksalla rehualan toimijoiden omavalvontalaboratorioilla on Ruokaviraston hyväksyntä salmonellan tutkimiseksi lakisääteisistä omavalvontanäytteistä. Kemialliset määritykset ja muut mikrobiologiset tutkimukset tehdään pääsääntöisesti Ruokaviraston tutkimuslaboratoriossa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tekee viranomaisnäytteiden dioksiinimääritykset.

Resurssivajeen ja koronapandemian vuoksi rehualan toimijoiden ja rehujen tuotevalvonnan määrälliset tavoitteet eivät toteutuneet täysin suunnitellusti. Valvonta oli keväällä 2020 keskeytettyä n. kaksi kuukautta. Lisäksi mm. täydentävien ehtojen tilatarkastusten valvontavelvoite puolittui komission asetuksella. Alkuvuoden vajetta laitostarkastuksissa ja erityisesti tuotevalvonnassa saatiin kuitenkin kurottua kiinni kesän ja loppuvuoden aikana.

7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN

Rehualan toimijoiden, ml. alkutuotanto, valvonnassa varaudutaan käsitellyn eläinvalkuaisen rehukäytön laajenemiseen elintarviketuotantoeläinten ruokinnassa. Ns. rehukiellon lieveneminen liittyy sioista saatavan käsitellyn eläinvalkuaisen käyttöön siipikarjan ruokinnassa, siipikarjasta saatavan käsitellyn eläinvalkuaisen käyttöön sikojen ruokinnassa sekä hyönteisistä saatavan käsitellyn eläinvalkuaisen käyttöön sikojen ja siipikarjan ruokinnassa.

Rehualan toimijoiden valvonnassa toimeenpannaan EU:n lääkerehuasetuksen mukanaan tuoma lääkerehujen tilasekoittajien hyväksyminen ja luomurehuasetuksen mahdollinen laajeneminen lemmikkieläinten rehujen valvontaan.

Rehualan toimijoihin kohdistuvat laitostarkastukset toteutetaan jatkossakin ELMO-tietojärjestelmässä luodun riskiperusteisen suunnitelman avulla. Jos rehua valmistetaan vain omaan käyttöön, toiminta on pakkaamista tai toiminta on erittäin pienimuotoista, jätetään tällaiset kohteet edelleen tarkastusten ulkopuolelle. Laitostarkastuksia suunnitellaan tehtävien mahdollisuuksien mukaan enemmän etätarkastuksina ja niissä huomioidaan komission auditoinnissa antamat suositukset. Toteutumattomat valvontakäynnit siirretään tehtäväksi vuonna 2021.

Rehujen viranomaisnäytteiden määrä säilyy edellisen vuoden tasolla. Näytteenottoa kohdennetaan siten, että rehunäytteistä on mahdollista tutkia mahdollisimman laajasti erityisesti kemiallisia haitallisia ja kiellettyjä aineita. Kemiallisten multimenetelmien käyttö valvonnassa lisää yksittäisestä rehunäytteestä tehtävien analyysien määrää. Rehuvalvonnan yksittäiselle näytteelle tekemä riskiperusteisen analyysien määrittely on rehujen tuotevalvonnassa siten ensiarvoisen tärkeää. Resurssien puitteissa tehdään etämyynnin valvontaa. Lisäksi rehuvalvonta osallistuu Ruokaviraston etämyynnin ja petokellisuuden valvonnan kehittämistä koskevien työryhmien toimintaan.

Sähköisen asioinnin ja toiminnan kehittämiseen panostetaan myös tulevina vuosina. Rehualan toimijoiden sähköistä asiointipalvelua Toukoa kehitetään edelleen. Lisäksi Ruokavirasto kehittää raportointityökalua valvonnassa saatujen tulosten parempaa hyödyntämistä ja julkaisemista varten. Nämä hankkeet varmistavat rehuvalvonnan resurssien kohdistamista jatkossa paremmin valvonnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Komission rehuhygieni-auditoinnin tulosten perusteella tarkastuksiin liittyviä käytäntöjä virtaviivaistetaan jatkossa. Tarkastusten sisältöjä rajaamalla ja kohdentamalla aiemmasta poikkeavilla tavoilla siirretään suurempi osa laitostarkastuksista valtuutettujen tarkastajien tehtäväksi.

Rehulain kokonaisuudistus antaa valvonnalle jatkossa mahdollisuuden käyttää myös uusia työkaluja. Näitä ovat muun muassa mahdollisuus toimijaa koskevaan veloitteidenhoitoselvitykseen sekä toimivalta määrätä seuraamusmaksuja ja sulkea internet-sivuja.